

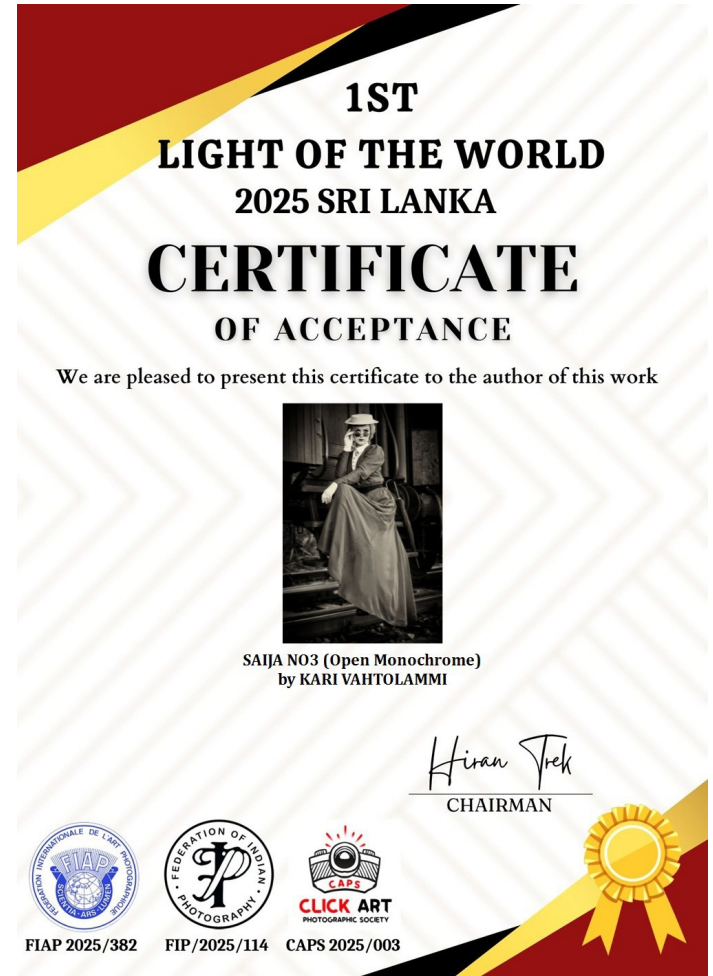
Tekijänoikeuksista, kuvaamisoikeudesta ja hiukan muustakin

Kari Vahtolammi, Tampereen Valokuvausseura Ry

<https://www.karikuva.com>

Mistä puhutaan

- Kevyt muistutus sananvapaudesta
- Missä saa kuvata
- Mitä saa julkaista
- Tekijänoikeudet
- Hiukan sopimusasiaa
- Hän vaan keskustelua

Sananvapaus 1

- Lakikirjasta:

12 § Sananvapaus ja julkisuus

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

- Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Sananvapaus 2

- Sananvapauden perusidea
  - Saat sanoa, kuvata ja julkaista ilman ennakkolupaa
  - Viranomaisen ei voi estää ilmaisua etukäteen
  - → Ei ennakkosensuuria
- *Suomessa saa julkaista ensin ja vastata julkaisusta tarvittaessa jälkeenpäin.*

Sanavapaus 3

- **Vapaus ei ole rajaton**
  - Julkaisemisesta voi seurata vastuu
  - Laki asettaa rajoja (esim. yksityisyys, kunnianloukkaus, turvallisuus)
  - → Sananvapaus + vastuu kulkevat yhdessä
- **Sananvapaus antaa vallan julkaista, mutta muut lait määrittelevät, mistä kannat vastuun.**

Sananvapaus 4

Kuvan ottaminen on vapautta, mutta kuvan julkaiseminen on vastuuta.

Kysymyksiä?

Missä saa kuvata

- Kuvamisoikeus julkisilla paikoilla – perustuslain näkökulma
  - Sananvapaus ja ilmaisunvapaus
    - Perustuslaki turvaa sananvapauden ja tiedonvälityksen
    - Valokuvaaminen voidaan nähdä osana ilmaisunvapautta
  - Julkiset paikat
    - Kadut, puistot, aukiot
    - Julkisella paikalla kuvaaminen perustuu periaatteessa perustuslain suojaan
  - Rajoitukset
    - Ihmisten yksityisyyden kunnioittaminen. Eli kaikkea mitä voi kuvata ei voi julkaista
    - Julkaisun rajoitukset eivät kumoja kuvaamisoikeutta, mutta kaupallinen käyttö voi edellyttää lupaa

Missä saa kuvata - 2

- Lyhyt oppimäärä
  - Yksityiset alueet, joihin on vapaa pääsy
  - Kaupat, kahvilat, museot. Voi kuvata, jos tilassa saa liikkua vapaasti
  - Omistajalla oikeus poistaa henkilö tilasta (esim. “huono asiakas”)
  - Vapaa pääsy ≈ kuvausoikeus
  - Omistajan oikeus tilan hallintaan voi rajoittaa kuvaamista käytännössä
  - Virkavalta muuten sitten voi sakottaa niskuroinnista

Missä saa kuvata - 3

- Missä ei saa kuvata vapaasti
    - Yksityiset kodit ja tilat (kotirauha)
    - Suojattu koti- ja yksityisyyden suojalla
    - Kuvaaminen ilman lupaa kielletty
  - Virastot ja hallintorakennukset
    - Turvallisuus- ja yksityisyysnäkökohdat rajoittavat kuvaamista
  - Teollisuus- ja työtilat
    - Liikesalaisuudet ja työpaikan sisäiset säännöt voivat estää kuvaamisen
  - Sotilasalueet
    - Vakituiset ja tilapäiset harjoitusalueet → luvanvaraisia, usein kuvauskielto
- Turvallisuussyyt ja salassapito

Missä saa kuvata - 4

- Yhteenveto
  - Vapaata kuvaamista rajoittavat yksityisyys, turvallisuus ja salassapito
  - Ennen kuvaamista: tarkista alueen säännöt ja lupaedellytykset

Missä saa kuvata - 5

- Kuvauskielto lipunmyynnin takia
  - Esitykset ja tapahtumat
    - Teatterit, konsertit, elokuvat → lippuun voi sisältyä kuvauskielto
    - Kieltoa on noudatettava kaupallisen ja ei-kaupallisen käytön osalta
  - Museot ja näyttelyt
    - Pääsylippu tai sääntö voi rajoittaa kuvaamista
    - Taideteosten tekijänoikeus + museon sääntö → yhdistelmä rajoituksia
  - Käytännön ohje
    - Lipun ostaminen ≈ hyväksyntä säännöille
    - Kuvauskieltoa ei saa ohittaa → laillinen ja eettinen velvoite
  - Yhteenveto
    - Kuvausoikeus ei ole absoluuttinen, vaikka tila olisi julkinen
    - Lipunmyynnillä voidaan asettaa voimassa olevia rajoituksia

Missä saa kuvata - 6

- Kotirauha ja kuvaaminen
  - Kotirauha suojaa yksityisiä tiloja
    - Kodit, asuintilat → kuvaaminen ilman lupaa kielletty, jos joku on paikalla
    - Tavoitteena turvata yksityisyys ja rauha
    - Poikkeus tyhjät tilat
    - Tyhjä, aidattu piha tai talo → kuvaaminen sallittua, kun ketään ei ole paikalla
    - Ei rikota kotirauhaa, kun henkilöitä ei ole läsnä
- Käytännön ohje
  - Ennen kuvaamista arvioi, onko alue yksityinen ja käytössä
  - Ihmisten poissaolo tekee kuvauksesta laillista, mutta eettisyys kannattaa huomioida
- Yhteenveto
  - Kotirauha rajoittaa kuvaamista vain, kun tilassa on ihmisiä
  - Tyhjät yksityiset tilat voidaan kuvata, mutta julkaisuun saattaa silti liittyä rajoituksia

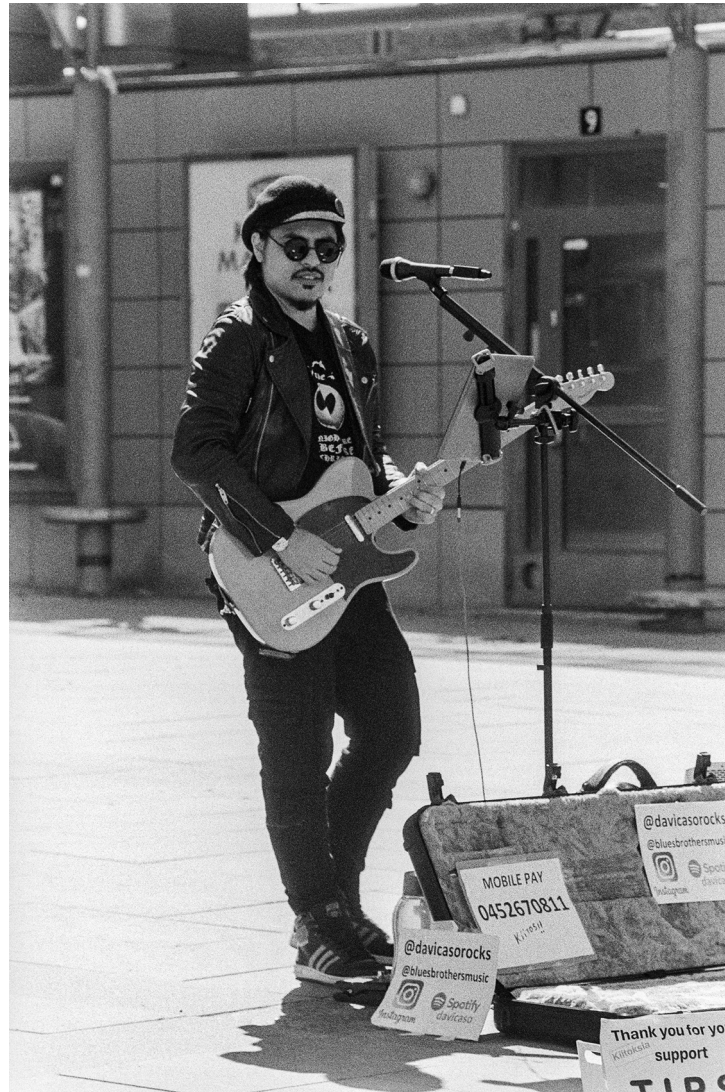
Missä saa kuvata - 7

- Yksityisyys työelämässä ja valvontakamerat
  - Työpaikan kuvaaminen
    - Kuvaaminen valvontaa tai dokumentointia varten ei ole vapaata
    - Työntekijöiden yksityisyyden suoja rajoittaa valvontakuvien käyttöä
    - Peruste vaaditaan
    - Kuvaaminen ja tallentaminen edellyttää selkeää, laillista tarkoitusta
    - Esim. turvallisuus, työtehtävien dokumentointi, sopimusperusteinen valvonta
  - Käytännön ohje
    - Henkilöitä ei saa kuvata ilman perusteltua syytä
    - Julkaisua tai ulkopuolista käyttöä varten tarvitaan erillinen lupa
  - Yhteenveto
    - Työelämässä yksityisyys voi rajoittaa kuvaamista
    - Kuvaamisen peruste ja tarkoitus on dokumentoitava ja sen on oltava lainmukainen

Missä saa kuvata - 8

- Moraali ja etiikka
  - Vaikka kuvaaminen on sallittua, kuvaajan tulee huomioida:
    - ihmisten yksityisyys
    - tilanteen arkaluonteisuus
    - kaupallinen vs. ei-kaupallinen käyttö
  - Yhteenveto
    - Laillinen oikeus ≠ automaattinen lupa julkaista tai käyttää kuvia
    - Etiikka ja moraalit ohjaavat vastuullista kuvaamista julkisilla paikoilla

Kysymyksiä ja ihmettelyä

Mitä voi julkaista - 1

- Julkaiseminen – rajoitukset
  - Tekijänoikeus
    - Teokset kuvassa voivat vaatia julkaisuluvan
  - Ihmisten kuvat
    - Julkaisulupa tarvitaan kaupalliseen käyttöön
    - Yksityisyyden suoja rajoittaa tunnistettavissa olevien kuvien julkaisemista
  - Kaupallinen vs. Ei-kaupallinen
    - Ei-kaupallinen julkaisu voi olla vapaampaa, mutta tekijänoikeus ja moraalit huomioitava
  - Yhteenveto
    - Julkaiseminen ei ole automaattisesti vapaata
    - Tekijänoikeus ja yksityisyyden suoja ohjaavat vastuullista käyttöä

Mitä voi julkaista - 2

- Sananvapaus ja julkaiseminen
  - Perustuslaki ja sananvapaus
    - Julkaiseminen on lähtökohtaisesti sallittua
    - Perustuslaki turvaa ilmaisunvapauden
  - Rajoitukset ja vastuu
    - Tekijänoikeus, yksityisyyden suoja ja muut lait voivat rajoittaa julkaisemista
    - Laillinen julkaisu ei poista mahdollisia jälkisanktioita (esim. loukkaus, sopimusrikkomus)
  - Moraali ja etiikka
    - Vaikka laki sallii, vastuullinen julkaisu huomioi yksityisyyden, oikeudet ja eettiset näkökulmat
  - Yhteenveto
    - Sananvapaus antaa oikeuden, mutta ei automaattista suojaa seurauksilta
    - Julkaiseminen vaatii harkintaa ja vastuullisuutta

Mitä voi julkaista - 3

- Tekijänoikeuden rajoitukset
  - Teoksen toisintaminen
    - Tekijänoikeus antaa yksinoikeuden kopiointiin
    - Ilman lupaa toisintaminen on rajoitettua
  - Käyttö loukkaavassa yhteydessä
    - Moraaliset oikeudet suojaavat tekijää
    - Teosta ei saa käyttää tavalla, joka loukkaa tekijän kunniaa tai mainetta
  - Taloudellinen vs. moraalinen puoli
    - Taloudelliset oikeudet → käyttö, kopiointi, levitys
    - Moraaliset oikeudet → nimen mainitseminen, kunnioitus, loukkaamattomuus
  - Yhteenveto
    - Tekijänoikeus rajoittaa sekä teoksen kopiointia että sen loukkaavaa käyttöä
    - Oikeudet toimivat rinnakkain, turvaten tekijän sekä taloudelliset että henkilökohtaiset edut

Mitä voi julkaista - 4

- Tekijänoikeuden rajoitukset
  - Teoksen toisintaminen
    - Tekijänoikeus antaa yksinoikeuden kopiointiin
    - Ilman lupaa toisintaminen on rajoitettua
  - Käyttö loukkaavassa yhteydessä
    - Moraaliset oikeudet suojaavat tekijää
    - Teosta ei saa käyttää tavalla, joka loukkaa tekijän kunniaa tai mainetta
  - Taloudellinen vs. moraalinen puoli
    - Taloudelliset oikeudet → käyttö, kopiointi, levitys
    - Moraaliset oikeudet → nimen mainitseminen, kunnioitus, loukkaamattomuus
  - Yhteenveto
    - Tekijänoikeus rajoittaa sekä teoksen kopiointia että sen loukkaavaa käyttöä
    - Oikeudet toimivat rinnakkain, turvaten tekijän sekä taloudelliset että henkilökohtaiset edut

Mitä voi julkaista - 5

- Graffiti ja kaupallinen käyttö – tekijänoikeusnäkökulma
  - Graffititeos voi olla tekijänoikeuden suojaama, vaikka se olisi tehty luvattomasti
  - Tekijänoikeus suojaa teosta, ei sen toteutustapaa
  - Kaupallinen käyttö ilman lupaa voi loukata:
    - Moraalisia oikeuksia (tekijän nimen mainitseminen, teoksen kunnioitus)
    - Esimerkki: H&M käytti Revokin graffitiä mainoksessa ilman lupaa → tekijä nosti kanteen
    - Lopulta H&M perui käytön ja pyysi anteeksi
    - Julkisella paikalla oleva teos ≠ automaattista lupaa kaupalliseen käyttöön
    - Käytännön opetus: kysy lupa ennen kaupallista julkaisua, vaikka teos olisi julkisesti näkyvässä
  - Linkit:
    - <https://yle.fi/a/3-10120111>
    - https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/494973/Tenkanen_Teemu.pdf

Mitä voi julkaista - 6

- Eläinten kuvien julkaiseminen:
  - Yksityisyyden suoja ei koske eläimiä
  - Ei voi estää kuvien julkaisua lehmistä, lampaista, koirista tai muista eläimistä
  - Ei vaadi lupaa omistajalta
  - Julkaisun rajoituksia ei synny yksityisyyden perusteella
- Kaupallinen ja ei-kaupallinen julkaisu
  - Vapaa julkaisu, myös kaupallisesti, kunhan tekijänoikeudet muihin elementteihin (esim. tausta) huomioidaan
- Käytännön ohje
  - Eläinkuvien julkaisu on sallittua
  - Älä liioittele perusteita, yksityisyyteen vetoaminen ei päde eläimiin

Mitä voi julkaista - 7

- Ihmiskuvien julkaisurajoitukset
  - Kotirauha – kuvan ottaminen tai julkaiseminen yksityistiloissa ilman lupaa
  - Rikoslaki eli esimerkiksi kunnianloukkaus tai häirintä
  - Yksityisyyden suoja eli henkilön tunnistettavissa oleva kuva ilman lupaa
  - Henkilötietojen sähköinen julkaisu. Tietosuoja ja GDPR-vaatimukset
- Yhteenveto
  - Julkaisurajoituksia voi tulla useasta suunnasta
  - Ennen julkaisua arvioi oikeudelliset ja eettiset näkökulmat

Mitä voi julkaista - 8

- Katukuvien julkaiseminen – eettiset näkökohdat
  - Laillisuus ja GDPR
    - Julkisilla paikoilla kuvaaminen usein sallittua
    - Julkaisussa henkilötietojen suoja (GDPR) voi tulla mukaan
  - Etiikka ja moraali
    - Vaikka kuva on laillinen, sen julkaisu ei aina ole eettisesti oikeutettua
    - Arvioi kuvattavien yksityisyyttä, tilanneherkkyttä ja tarkoitusta
  - Pohdinnan apuna
    - Journalistiset ohjeet ja eettiset periaatteet voivat ohjata päätöstä
    - Esim. vältetään tunnistettavissa olevien henkilöiden loukkaamista tai häirintää
  - Yhteenveto
    - Laillinen ei tarkoita aina eettisesti hyväksyttävää
    - Julkaisupäätöksessä huomioi etiikka, moraali ja oikeudelliset rajoitukset

Mitä voi julkaista - 9

- Julkista valtaa käyttävät – yksityisyyden suoja
  - Matalampi kynnyks
    - Poliittiset päättäjät, virkamiehet → yksityisyyden suoja on rajoitetumpi
    - Toimintaa arvioidaan myös julkisuuden ja viran hoidon kautta
  - Rajoitukset
    - Julkaisussa tulee silti välttää tarpeeton loukkaaminen, kunnianloukkaus ja häirintä
    - Henkilötietojen suoja ja eettiset periaatteet ohjaavat julkaisemista
  - Käytännön ohje
    - Julkisen vallan käyttäjän kuvia voidaan julkaista enemmän kuin yksityishenkilöiden
    - Arvioi aina julkaisemisen tarkoitus ja vaikutus henkilöön
  - Yhteenveto
    - Laillinen ja eettinen arviointi tärkeää, mutta julkisuus luo laajemman oikeuden arvioida toimintaa

Mitä voi julkaista - 10

“Kuvan ottaminen on taito, vastuullinen julkaisu on taidetta.”

Kysymyksiä

Tekijänoikeudet 1

- Tekijänoikeudet valokuvaajan IPR-oikeutena
  - Ovat osa aineetonta omaisuutta
  - Antavat yksinoikeuden kuvan käyttöön ja levitykseen
  - Koostuvat taloudellisista oikeuksista (kopiointi, levitys, käyttö)
  - Sisältävät myös moraaliset oikeudet (tekijän nimi, teoksen kunnioitus)
  - Eivät vaadi rekisteröintiä → syntyvät automaattisesti teoksen luomishetkellä
    - Mahdollistavat rahallistamisen: myynti, lisensointi, käyttöoikeudet
    - Oikeuksia voidaan luovuttaa, rajata tai lisensoida, mutta ei täysin luopua moraalisisista oikeuksista

Tekijänoikeudet 2

- Valokuvan suoja
  - Suoja voi syntyä kahdella eri tavalla:
    - Valokuvana (49§)
      - suoja-aika 50 v. kuvan ottamisesta
      - ei vaadi teoskynnyksen ylittymistä
    - Valokuvateoksena
      - suoja-aika 70 v. tekijän kuolemasta
      - edellyttää riittävää omaperäisyyttä (= teoskynnys)
      - Sama kuva voi olla suojattu molemmilla tavoilla

Tekijänoikeudet 3

- Valokuvan suoja
  - Valokuva on aina suojattu valokuvana
    - Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna:
      - valmistamalla siitä kappaleita;
      - saattamalla se yleisön saataviin.
    - Oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin.
  - Pikku poikkeus
    - Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske valokuvaa kuvataiteen teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt

Tekijänoikeudet 4

- Teos valokuvassa
  - Teos = riittävän omaperäinen ja itsenäinen luomus
  - Valokuvalla korkea kynnyks tulla teokseksi
  - Pelkkä tekninen taito ei riitä → tarvitaan luovaa panosta
  - Teoskynnys ylittyy usein taiteellisissa tai erityisen omaperäisissä kuvissa
  - Kun kuva on teos → saa vahvemman ja pidemmän suojan (tekijänoikeuslaki, 70 v tekijän kuolemasta)

Tekijänoikeudet 5

- Teoskynnys
  - Väittäisin, että toinen on teos ja toinen valokuva

Tekijänoikeudet 6

- Tekijänoikeuden kaksi puolta:
  - Taloudelliset oikeudet:
    - oikeus määrätä teoksen käytöstä, kopioinnista ja levityksestä
    - voidaan luovuttaa tai lisensoida
    - mahdollistaa teoksen rahallisen hyödyntämisen
  - Moraaliset oikeudet
    - oikeus tulla nimetyksi tekijänä
    - oikeus, ettei teosta muuteta tai käytetä loukkaavalla tavalla
    - eivät ole luovutettavissa kokonaan
  - Ero: taloudelliset liittyvät käyttöön ja ansaintaan, moraaliset tekijän henkilökohtaiseen asemaan

Tekijänoikeudet 7

- Taloudelliset oikeudet ja ansainta
  - Tekijällä yksinoikeus määrätä teoksen käytöstä
  - Käytön muodot → valokuvaajan ansaintamallit:
    - Myynti (kuvan omistusoikeuden luovutus)
    - Lisensointi (käyttöoikeus rajatusti, esim. kerta/jatkuva käyttö)
    - Kuvapankit (laaja lisenssimyynti)
    - Toimeksiannot (asiakas maksaa käyttöoikeudesta, ei automaattisesti oikeuksista)
    - Oikeuksia voidaan rajoittaa, rajata ja hinnoitella eri tavoin
  - Lähtökohta: tekijänoikeus säilyy aina kuvaajalla, ellei erikseen luovuteta

Tekijänoikeudet 8

- Moraaliset oikeudet valokuvaajalla:
  - Tekijän henkilökohtainen oikeus teokseen
  - Oikeus tulla nimetyksi tekijänä
  - Oikeus, ettei teosta muuteta tai käytetä loukkaavalla tavalla
  - Ei siirrettävissä kokonaan → tekijä säilyttää aina perusoikeudet
  - Tavoite: turvata tekijän henkilökohtainen asema ja teoksen kunnioitus

Tekijänoikeudet 9

- Tekijänoikeudet käytännössä – valokuvaajan näkökulma:
  - Taloudelliset oikeudet:
    - Myynti, lisensointi, kuvapankit, toimeksiannot
    - Tekijä päättää hinnan, käyttöehdot ja laajuuden
  - Moraaliset oikeudet
    - Tekijän nimen mainitseminen julkaisussa
    - Muokkauskielto tai loukkaava käyttö
  - Käytännön yhteys
    - Taloudellinen hyödyntäminen ei poista tekijän moraalisia oikeuksia
    - Molemmat oikeudet toimivat rinnakkain, turvaten sekä ansaintaa että henkilökohtaista asemaa

Tekijänoikeudet 10

- Kaupallinen käyttö – lupa-asiat
  - Ihmisten kuvaaminen
    - Julkaisulupa (model release) tarvitaan, jos kuvia käytetään kaupallisesti
    - Vapaa-ajan tai yksityiskuva ei poista tarvetta luvan saamiseen kaupalliseen käyttöön
  - Taideteokset ja yksityiset kohteet
    - Teosten suoja voi estää niiden kaupallisen käytön kuvassa
    - Rakennukset, patsaat, maalaukset ym. → tekijänoikeus tai julkaisurajoitukset voivat koskea
  - Huomioi sijainti ja teoksen tyyppi, eri maissa eri säännöt
  - Käytännössä
    - Arvioi, tarvitaanko lupa julkaisulle
    - Taloudellinen hyödyntäminen edellyttää sekä tekijänoikeuksien että yksityisyyden huomioimista

Kysymyksiä?

Kiitos

